

Benjamin Ivaničičin

ZA BOLJE ODNOSI BISKUPA I REDOVNIKA

Dokument o odnosima između biskupa i redovnika od 14. svibnja 1978., koji su potpisali kard. Pironio, prefekt Kongregacije za redovnike, i kard. Baggio, prefekt Kongregacije za biskupe, podsjetio me najprije na neke stvari iz povijesti.

Sjetio sam se sv. Bazilija i njegova iskustva s monasima. Zajednica tih monaha, koji su hodali u poniznom habitu i gruboj odjeći, postaje u svojoj duhovnoj oholosti središte heretičkog i protucrkvenog smjera (H. Rahner, *Sv. Ignacije Lojolski i povijest njegove duhovnosti*, Zagreb 1963, ciklostil, str. 53). Bazilije se odvaja od njih, koji su se smatrali »duhovnim ljudima«, i obraća se k vidljivoj Crkvi.

Sjetio sam se Ratzingerove napomene u njegovim skriptama o Crkvi kako je s pojavom redovnika—svećenika na pastoralnom području nastala napetost između njih i dijecezanskog klera s prednošću za njih, jer su uz legitimaciju svećeništva bili opskrbljeni i legitimacijom karizmatika.

Sjetio sam se rasprava na prošlom Koncilu o pitanju redovničke egzempcije. Bilo je intervenata koji su redovnike u Crkvi predstavljali kao »državu u državi«.

Uza sav mučan osjećaj koji imam kad se sjetim tih stvari iz prošlosti ili sličnih stvari, iako u drugoj varijanti, iz sadašnjosti, a koje u nekim slučajevima premašuju pojam obične napetosti, ipak ne malakšem. Pomislim da upravo te napetosti pokazuju kako je redovništvo normalna pojava u društvenom organizmu Crkve, kako i po njemu, iako se pokazuje antinomnim elementom u njoj. Crkva dokazuje da je duboko ljudska stvarnost. Čovjek je u svojoj srži antinomno sastavljen budući da je oduhovljena materija te mu je sav povijesni zadatak, i pojedincu i zajednicama, složiti se u jedno, polarizirati se u vodećem, harmonizirati se, smiriti se.

Stoga mi je drago kad novi dokument, idući stopama Koncila, redovništvo smatra nečim što proizlazi iz biti Kristove Crkve, ustanove svetosti, a to znači posvetiteljice svih čovjekovih životnih oblika, i onih u kojima žive redovnici po svojim zavjetima. Kao Krist, tako i Crkva, s kojom se Krist poistovjećuje, posvećuje sve čovjekovo. Malo me pritom zaboli što dokument mora to naglašavati, o tome nas uvjeravati. Ma zar ipak Krista u njegovim bogoljudskim dubinama i prilazima čovjeku ne razumijemo i zašto mu stavljamo granice? Božji Sin je utjelovljenjem uzeo na sebe i posvetio sve ljudsko i svim ljudskim težnjama osigurao ispunjenje, i onima za životom po zavjetima. To je prava i cjelovita slika Krista, a onda i Crkve.

I baš iz tih Kristovih dubina, kao i iz dubina njegove zaručnice Crkve uvijek polazim kad pomišljam na raznolikost života redovnika u Crkvi. Odatle je išao i Pavao. Iako smo svi istog dostojanstva djece Božje, iako smo svi sudionici u istoj Kristovoj misiji, iako smo svi jednako pozvani na istu svetost, ipak smo svi kao udovi jednog Tijela za razne funkcije, ipak su nam dodijeljene razne uloge prema pozivu odozgo i po mjeri Duha u nama.

Čini mi se da upravo na te razne uloge i funkcije, na te razne karizme moram jako misliti, dobro ih izvagati i staviti im čvrste granice kad se nađem pred problemom odnosa biskupa i redovnika.

Zato mi nije drago kad redovnički život u odnosu na karizmu laika i svećenika izrazuju pozivom na radikalno življenje Evanđelja. Svaki je krštenik pozvan na takvo življenje, na radikalno predanje Bogu po Kristu — mislim u sebi. Možda redovnik svoje radikalno življenje Evanđelja izrazuje jednom životnom strukturom, koju u odnosu prema životnoj strukturi laika u svijetu i svećenika—neredovnika na župi ili u drugoj crkvenoj funkciji mogu nazvati radikalnijom. Ali što onda tim izrazom zapravo želim stvarno reći? Zašto je redovnički oblik života evanđeoski radikalniji od neredovničkog? Donekle smirujući odgovor na to pitanje dobivam tek ako Krista poistovjetim s Evanđeljem pa rekнем: Krist je živo Evanđelje, a redovnik koji živi po zavjetima više se od ostalih primiće formi života u kojoj je živio Isus, poslušni propovjednik Božjeg kraljevstva u beženstvu i siromaštvu. No ne mora redovnik, zato što u radikalnijem obliku nasljeđuje Isusa, i radikalnije živjeti svoj životni oblik nego neredovnik svoj. Ali, ako ga živi, tada radikalnije od ostalih živi svoj radikalniji oblik nasljedovanja.

Prije se pretpostavljalo da je to redovit slučaj da, naime, radikalniji vanjski oblik života za sobom povlači redovito radikalniju unutarnju mjeru ulaganja u izvođenje toga oblika. Nakon Heideggerove autentičnosti tu-bitka, Marcuseove iskrenosti i danas autentičnosti općenito, prosudivanje unutarnjosti po vanjskim oblicima je olabavilo. Otkrilo se da je čovjek sklon navlačiti na sebe razne maske i da se zna njima vješto služiti. Stoga se malo vjeruje vanjskoj strukturi života koja lako može poslužiti kao maska. Svu pažnju na sebe privlači čovjekova unutarnja vrijednost bez obzira na njegov vanjski izraz. Pod tim opterećenjem kod neredov-

ničkog klera može lako izostati priznanje redovničkoj strukturi života, što je objektivni manjak. To u redovniku stvara osjećaj da je on kao redovnik pozvan da bude u prvom redu neka specijalizirana pastoralna sila pa kad mu je to bilo zbog kojih razloga onemogućeno ili mu se pruža u manjem formatu, misli da tim onemogućenjem ili skraćanjem gubi svoj redovnički identitet. Zaboravlja da je njegov redovnički identitet u radikalnom življenju *radikalnijeg* nasljedovanja Isusa, a pastoralna mogućnost djelovanja da ne proizlazi iz njegove redovničke strukture života, nego iz misije koju mu povjeri Crkva, papa i biskupi. Zato je od goleme važnosti da konkretna Crkva, u kojoj redovnik živi, cijeni i poštuje njegov redovnički način života, prije svega i nada sve, a ne prije svega njegove mogućnosti za apostolat, premda su i one realne, ili njegov rad u apostolske svrhe. Pod tim vidom razumijem i mučan osjećaj redovnica angažiranih u raznim crkvenim službama kad im se gotovo predbacuje što toliko vremena posvećuju molitvi na »štetu« radnog vremena, premda su inače po svojim ustanovama dužne obavljati te molitve. One taj prigovor ne mogu drukčije shvatiti nego kao prigovor svojoj redovničkoj strukturi.

Čini mi se da moram neprestano držati pred očima činjenicu da redovnička karizma kršćanskog života u radikalnoj strukturi pridolazi iz Božjeg naroda u času kad u jednog njegova člana ili u grupu članova Duh Sveti izlije svoje posebne darove. Svi su osnivači redova bili dijecezanski svećenici ili župljani. Zupe su ishodišta i vrela redovničkih karizmi. One ih rađaju iz svog krila. A te karizme su tako među sobom različite, jedne sjaje siromaštvom, druge karitativnom ljubavlju, treće brigom za odgoj, četvrte službom Crkvi itd. Kad mislim na to, onda na karizmu župnika u odnosu prema određenoj karizmi jednog redovnika počinjem gledati kao na univerzalnu karizmu. Dijecezanski župnik je karizmatik univerzalnosti Duha. On je pozvan da njeguje Duha u Božjem narodu u svim Duhovim dimenzijama i da ima pastoralnog oka i srca za sve Duhove darove. Redovnika svećenika Duh je pozvao na njegovanje jednog posebnog svog dara. Pod tim vidom se pitam da li je u krajnoj liniji redovnik-svećenik uopće podesan za idealno vođenje župe. On će uvijek i nesvjesno težiti da sve svede na jedno, na svoju karizmu, i tako će lišiti Božji narod mnogovrsnosti Duha. Nisu li i pod tim vidom morale nužno propasti isusovačke redukcije u Paragvaju? Pod tim vidom bilo mi je drago što su isusovci uz travničko sjemenište za dijecezanski kler imali i posebno sjemenište za svoje kandidate. Drago mi je da tako čine i danas. Time jasno očituju težnju da prevladaju poteškoću ograničenosti svoje karizme u odgojiteljskom radu, kojemu je svrha razviti univerzalnog pastoralnog karizmatika. No da li i što čine u tom pravcu redovnici—župnici? Samo jedan primjer: da li je u njihovim župama prisutan crkveni tisak svih Duhovih strujanja u Crkvi, kao što je to redovito u župama dijecezanskog klera, imaju li u njihovu župu pristupa dijecezanski svećenici i drugi redovnici, kao što jedan redovnik bilo kojeg reda više-manje lako ulazi u župu dijecezanskog svećenika? Ako ne, za to nije odgovoran u

prvom redu redovnik-župnik, nego njegov status redovnika, koji bi redovnik u svojstvu župnika trebao da prevlada u smjeru univerzalnosti Duha. To je po sebi razumljivo, ali nije uvijek lako. Kad se to zanemari, dobivamo župe dominikanske, franjevačke, isusovačke, salezijanske ili koje druge inspiracije, a sve bi one morale biti univerzalne inspiracije.

Još nešto nalazim u redovničkoj karizmi. Ona je, kao i ostale karizme, eklezijalna, za Crkvu, za Božji narod. To mi nije teško shvatiti, ali ne povlačim uvijek dobro zaključke iz toga. Što znači »za Crkvu«, »za Božji narod«? Sklon sam pomisliti da to znači da redovnik svoje darove Duha slijeva u Božji narod, koji zamišljam bez tih darova, bez te karizme. To je, međutim, moglo biti tako na početku redova i nekoliko stoljeća poslije, ali ne zauvijek. Eklezijalna vrijednost je uvijek povijesne naravi. To znači da se karizma jednoga reda pomalo razvija pod utjecajem reda po cijelom tijelu Crkve. Božji narod, za koji je ona i dana, prihvaća je, njome se hrani i asimilira je u sebe. Duhom siromaštva ne dišu danas samo franjevci ni revnošću propovijedanja samo dominikanci, ni duhom služenja Crkvi isusovci, ni liturgijskim duhom samo benediktinci, nego su to postale u nekoj mjeri opće žive vrednote Crkve: po tom prepoznavamo da su karizme tih redova bile doista eklezijalne karizme. Eklezijalnost redovničkih karizmi, dakle, znači njihovu rasprostranjenost u Crkvi, u njezinu živu organizmu. Redovnik se ne treba uvrijediti ako čuje od dijecezanskog župnika da živi siromašnije i čestitije od redovnika ili ako ustanovi da je dijecezanski župnik revniji apostol Srca Isusova, ili krunice, ili misija, ili liturgije nego redovnik reda, iz kojeg su potekli takvi apostolati. A tako je i u ostalim apostolatima. To ne znači istiskivanje redovnika, nego normalnu pojavu rasprostranjenja karizme jednog reda u tijelo Crkve. Redovnici ne moraju biti uvijek dovoljno svjesni te dimenzije eklezijalnosti pa lako mogu shvatiti kao uzurpaciju nešto što je zapravo najlegalnije i najpoželjnije u Crkvi: o, kad bi svi bili proroci! A ako ih zbog toga uhvati osjećaj suvišnosti, mogu se utješiti time da će, ako oni klonu u svojoj karizmi, njihova karizma klonuti i u Božjem narodu. Življenjem svoje karizme najbolje čuvaju tu karizmu, koju su njihovi preci živjeli u Božjem narodu, u Božjem narodu u kojem već jest.

Tim unutarnjim ograničenjima stupa redovnik—svećenik pred biskupa, pred »stvarni direktivni princip pastoralne revnosti Božjeg naroda«. Izuzeće (exemptio) ga ne oslobađa tih ograničenja, niti ga može učiniti paralelnim pastoralnim radnikom dijecezanskom pastoralnom radniku, nego ga samo upućuje na dublje sagledavanje koristi njegove karizme za univerzalnu Crkvu, a to znači da ne ograničuje svoj karizmatički rad na jednu župu, pa ni na jednu biskupiju, nego uvijek na univerzalnije, sve do univerzalne Crkve.